

АДМІНІСТРИТИВНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL COMPONENT OF UKRAINIAN LEGISLATION ON PENSION PROVISION FOR INTERNALLY DISPLACED PERSONS

Колпаков В.К., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет

Курінний Є.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет

Євтушенко Д. С., PhD у галузі права, старший викладач кафедри
конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет

Одним з важливих факторів нестабільності пенсійного законодавства в умовах дії режиму воєнного стану є значна і не завжди належним чином облікована кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб (ВПО), котрі потребують виплати пенсій. За понад три роки, в умовах безперервних бойових дій на фронті понад 1200 км, чисельність ВПО в нашій країні коливалась у межах від 6,5–7,5 млн. у 2022 році до 4,4 млн. осіб у серпні 2025 року. Саме така кількість міститься у реєстрі ВПО, а 900 тисяч – це кількість ВПО в Україні, які отримують соціальні виплати. Однією з особливостей чинного пенсійного законодавства України є його поліструктурність, тобто воно складається насамперед з норм міжнародного права, конституційного права, адміністративного права, трудового права, фінансового права. Наголошується на ключовій ролі у регулюванні відносин пенсійного забезпечення норм трудового та адміністративного права. На відміну від норм трудового права, яке вважається спеціальною галуззю вітчизняного права, у межах дії адміністративно-правової складової правової регламентації відносин пенсійного забезпечення як репрезентанта фундаментальної галузі права – формується відповідна модель (система) в основі якої покладена діяльність такого центрального органу виконавчої влади як Пенсійний фонд України (ПФУ) та регламентується виконання функцій державного управління у цій сфері. Під час триваючої дії правового режиму воєнного стану в Україні поточне правове регулювання процедур виплати пенсійного забезпечення ВПО здійснюється за допомогою переважно адміністративно-правових норм та у форматі постанов Уряду України з наступною деталізацією у документах ПФУ. Це надає можливість для оперативного корегування відповідної нормативно-правової бази, використовуючи при цьому різноманітні електронні сервіси для спрощення порядку ідентифікації, пришвидшення пред'явлення та обігу необхідних документів. Наголошується на ключовій ролі адміністративно-правової складової вітчизняного законодавства щодо пенсійного забезпечення ВПО в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, пенсійне забезпечення, воєнний стан, внутрішньо переміщені особи, пенсійне законодавство, державне управління, соціальне забезпечення.

One of the important factors contributing to the instability of pension legislation under martial law is the significant and not always properly accounted for number of refugees and internally displaced persons (IDPs) who are entitled to pension payments. Over more than three years, amid ongoing hostilities along a front line over 1,200 km, the number of IDPs in our country has fluctuated between 6.5–7.5 million in 2022 and 4.4 million in August 2025. This is the number listed in the IDP registry, and 900,000 is the number of IDPs in Ukraine who receive social benefits. One of the features of the current pension legislation of Ukraine is its multi-structural nature, i.e., it consists primarily of norms of international law, constitutional law, administrative law, labor law, and financial law. The key role of labor and administrative law norms in regulating pension relations is emphasized. Unlike labor law, which is considered a special branch of domestic law, within the scope of the administrative and legal component of the legal regulation of pension provision relations as a representative of a fundamental branch of law, a corresponding model (system) is being formed, based on the activities of such a central executive body as the Pension Fund of Ukraine (PFU) and regulating the performance of state management functions in this area. During the ongoing legal regime of martial law in Ukraine, the current legal regulation of pension payment procedures for IDPs is carried out mainly through administrative and legal norms and in the form of resolutions of the Government of Ukraine, with subsequent details provided in PFU documents. This makes it possible to quickly adjust the relevant regulatory framework, using various electronic services to simplify the identification process and speed up the submission and circulation of the necessary documents. The key role of the administrative and legal component of domestic legislation on pension provision for IDPs under the legal regime of martial law in Ukraine is emphasized.

Key words: administrative and legal regulation, pension provision, martial law, internally displaced persons, pension legislation, public administration, social security.

Вступ. Належна реалізація завдань та функцій пенсійного забезпечення є одним з найважливіших напрямів соціальної політики для кожної демократичної держави, яка піклується про своїх громадян не тільки коли вони реалізують своє право на працю, а й коли досягнувши визначеного законодавством віку – виходять на заслужений відпочинок і мають можливість жити на зароблену протягом свого активного трудового життя пенсію.

Нажаль, як свідчить теперішній український досвід, наведений мирний сюжет може миттєво змінитися на

ненормальність воєнного буття, після неспровокованої широкомасштабної агресії з боку підступної сусідньої держави, яка лицемірно за будь-якої нагоди присягалася у своєму братерстві та миролюбстві.

В умовах війни на виснаження, тривалість якої давно перетнула трьохрічну позначку, з кожним роком, місяцем і тижнем, державі та її відповідним інституціям все складніше виконувати покладені на неї функції. Зрозуміло, що соціальна сфера і зокрема виконання завдань пов'язаних з пенсійними виплатами не є винятком, бо потребують

постійного та стабільного фінансування, що є проблематичним не тільки зважаючи на скрутності війни, а й з причин фактичної незавершеності впровадження повноцінної вітчизняної моделі пенсійного забезпечення.

Також у зв'язку з частими і мало прогнозованими змінами у соціальному житті, оперативного корегування потребує чинне пенсійне законодавство, що характеризується своєю правовою поліструктурністю, тобто сукупністю норм насамперед міжнародного права, конституційного права, адміністративного права, трудового права, фінансового права.

Одним з важливих факторів нестабільності пенсійного законодавства в умовах дії режиму воєнного стану є значна і не завжди належним чином облікована кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), котрі потребують виплати пенсій.

Для виправлення вже існуючих та не допущення нових помилок у роботі з пенсіонерами-ВПО, необхідно не тільки вивчати відповідний накопичений досвід, а й використовувати існуючі науково-теоретичні напрацювання з окресленої тематики. Наприклад, дослідженню питань правового регулювання відносин пенсійного забезпечення приділяється увага у працях переважно представників науки трудового права, серед вчених-адміністративістів за останні роки цим аспектам присвячені захищені дисертаційні роботи В.С. Гуменюка та І.О. Кравченка.

Водночас, такий перспективний та комплексний напрямок наукового пошуку як адміністративно-правове забезпечення реалізації права на пенсійне забезпечення в умовах дії правового режиму воєнного стану права, вітчизняними науковцями фактично не розглядався.

Враховуючи важливість порушеної проблематики, для вирішення значної кількості існуючих викликів, що постали перед теперішньою Україною, існує потреба вивчення питання адміністративно-правової складової українського законодавства щодо пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб, яке окрім своєї актуальності також визначає мету даної праці.

На початку викладення основного матеріалу необхідно зазначити, що проблема ВПО в Україні виникла у 2014 році, коли в наслідок так званої «гібридної агресії» РФ, АРК було незаконно анексовано, а значні частини Донецької та Луганської областей опинилися під фактичною окупацією. Внаслідок цього на загарбаних ворогом територіях здійснювалась політика великодержавного російського шовінізму, спрямована на заперечення української ідентифікації, знищення традицій, освітніх та культурних основ української нації. Некраща ситуація залишалась з безпекою, бізнесом та соціальним забезпеченням мешканців так званих «народних республік», які де-факто існували за рахунок бюджетних субвенцій окупанта. З часу заснування, керівництвом зазначених «республік» здійснювалась переслідування українофільського населення та відверте витиснення його з окупованих територій.

Часові періоди в умовах яких в Україні формувалась така категорія громадян як ВПО слід розглядати у форматах двох періодів. Перший – війна на Сході України та анексія АР Крим (2014–2021 роки) – 1,5 млн. (3,4% від населення України, максимальний показник у 2015 році). Другий – широкомасштабне вторгнення РФ в Україну 2022 року – 6,5–7,7 млн. (15,8–18,7% від населення України, станом на квітень 2022 року)[1].

За понад три роки, в умовах безперервних бойових дій на фронті понад 1200 км чисельність ВПО в нашій країні коливалась у межах від 6,5–7,5 млн. у 2022 році до 4,4 млн. осіб у серпні 2025 року.

Саме така кількість міститься у реєстрі ВПО, а 900 тисяч – це кількість ВПО в Україні, яка отримує соціальних виплат. Про це повідомив міністр соціальної політики, сім'ї та єдності України Денис Улютін [2].

До основних проблем, які характеризують ситуацію з ВПО, що склалася після 24 лютого 2022 року слід віднести: низький рівень соціальної захищеності; фінансова вразливість; труднощі розв'язання житлових питань; перенавантаження функціонування соціальної інфраструктури; вибіркове соціальне напруження між постійним населенням і ВПО; збереження під час війни можливих загроз життю і здоров'ю ВПО після зміни місця перебування [1].

Крім того, достатньо помітною проблемою пов'язаною з ВПО залишається недостатньо досконала законодавча база, що визначає їх статус та соціальний захист, важливим компонентом якого є пенсійні виплати ВПО.

Чинне пенсійне законодавство в Україні складається із значного масиву нормативно-правових актів, які за юридичною силою поділяються на:

- міжнародні договори, ратифіковані Україною (або ЄСРП). У силу ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України;

- Конституція України. Маючи найвищу юридичну силу, визначаючи цілі та зміст всіх інших нормативно-правових актів, спрямованість діяльності органів законодавчої й виконавчої гілок влади, органів місцевого самоврядування, виконання її положень гарантується завдяки захисту із боку правосуддя. Верховенство Конституції в системі джерел права зумовлюється її установчим характером, найвищою юридичною силою, прямою дією її норм;

- закони України. Згідно із ст. 92 Конституції України основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення визначаються виключно законами України. Як приклад, це Закон України “Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування” від 09.07.2003, Закон України “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи” від 08.07.2011 та ін. Верховенство закону полягає в його загальності, у прагненні до того, щоб не залишалося не врегульованих законом сфер суспільного життя. Звичайно, у правовій державі усі повинні дотримуватися не тільки законів, а й інших правових актів. Однак надзвичайно важливим є те, щоб останні повною мірою відповідали волі й інтересам народу. Будучи вищою формою вираження державної волі, закони мають найвищу юридичну силу щодо нормативних актів інших органів держави і становлять підґрунтя системи права;

- інші нормативно-правові акти, а саме нормативно-правові акти Президента України; нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України; відомчі нормативно-правові акти [3, с. 17–18].

Як вже зазначалось, пенсійне законодавство України має поліструктурний характер. Зокрема відповідні норми містяться у статтях міжнародних договорів з пенсійного забезпечення, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Громадяни України, які проживають за її межами, та громадяни інших країн, які переїхали на постійне проживання до України, мають право на призначення і виплату пенсій згідно із пенсійним законодавством України та за умови, що це передбачено міжнародним договором України з тією державою, куди виїхав на постійне місце проживання пенсіонер. На січень 2022 року, питання пенсійного забезпечення в Україні регулювалися міжнародними договорами (угодами), укладеними з 23 країнами [4].

Тобто норми міжнародного права, що визначають пенсійне забезпечення в Україні міжнародними угодами (договорами), в основі яких закладені принципи пропорційності чи територіальності, містять механізм зарахування страхового стажу та порядок здійснення переказів пенсійних виплат між сторонами відповідних угод.

Серед чинних міжнародно-правових документів слід виокремити Керівні принципи ООН з питань внутрішнього переміщення всередині країни (документ ООН E/CN.4/1998/53/Add.2 F) ратифіковано Україною 17.04.1998, у нормах 20-го принципу яких, зазначено, що кожна людина, де б вона не перебувала, має право на визнання її правосуб'єктності. З метою забезпечення цього права для внутрішньо переміщених осіб відповідні органи влади видають їм всі документи, необхідні для користування та реалізації їх законних прав, такі як паспорти, посвідчення особи, свідоцтва про народження та свідоцтва про шлюб. Зокрема органи влади сприяють у видачі нових документів або заміні документів, загублених під час переміщення, без висування будь-яких необґрунтованих умов, таких як вимога повернення на місце постійного проживання для отримання цих або інших необхідних документів [5].

Стосовно конституційно-правових засад пенсійного забезпечення ВПО, необхідно наголосити, що у ст. 46 Конституції України зазначено – громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Право на соціальний захист реалізується через загальнообов'язкове державне соціальне страхування та створення мережі відповідних установ.

Право пенсійного забезпечення є фундаментальним конституційним правом, гарантованим ст. 46 Конституції України. Його слід розглядати як комплексний вид права соціального забезпечення, що передбачає матеріальну підтримку особи за рахунок спеціальних джерел фінансового забезпечення за умов досягнення встановленого законодавством віку й наявності необхідного страхового та (або) спеціального пільгового стажу, а також в інших особливих життєвих ситуаціях (інвалідність, втрата годувальника тощо), визначених законодавством [6, с. 79].

Собто норми конституційного права, як й міжнародного права, по відношенню до пенсійного забезпечення ВПО відіграють засадничо-відправний характер до норм інших галузей українського права у яких вже конкретизується реалізація права громадян на пенсію як за умов мирного функціонування суспільства і держави, так й за обставин дії режиму воєнного стану.

Так, нормами фінансового права регламентується діяльність Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) як організації, що відповідно до закону наділена власними повноваженнями з управління коштами власне ПФУ як цільового позабюджетного фонду, коштами якого забезпечується функціонування солідарної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування – першого рівня системи пенсійного забезпечення в Україні... аналіз фінансово-правового статусу даного Фонду дає змогу стверджувати, що досі є потреба належного врегулювання саме на рівні Закону обсягу владних повноважень Пенсійного фонду України з управління коштами солідарної системи загальнообов'язкового пенсійного страхування... [7, с. 93].

Основними законодавчими актами, що регулюють пенсійні відносини в нашій державі є Закон України «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 № 1788-XII (в редакції від 14.08.2021) (далі – Закон 1) та Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (зі змінами) (далі – Закон 2).

Закон 1 гарантує всім непрацездатним громадянам України право на матеріальне забезпечення за рахунок суспільних фондів споживання шляхом надання трудових і соціальних пенсій. Згідно зі ст. 2 «Види державних пенсій» даного законодавчого акту призначаються такі трудові пенсії: за віком; за інвалідності; в разі втрати годувальника; за вислугу років.

Закон 2 розроблений відповідно до Конституції України та Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, визначає принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, призначення, перерахунку і виплати пенсій, надання соціальних послуг з коштів Пенсійного фонду, що формуються за рахунок страхових внесків роботодавців, бюджетних та інших джерел, передбачених цим Законом, а також регулює порядок формування Накопичувального пенсійного фонду та фінансування за рахунок його коштів видатків на оплату договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам, членам їхніх сімей та іншим особам, передбаченим цим Законом.

Згідно до норм ст. 2 Закону 2, система пенсійного забезпечення в Україні складатиметься з трьох рівнів.

Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Відповідно ч. 1 ст. 3 Закону 2, суб'єктами солідарної системи є: застраховані особи, а в окремих випадках, визначених цим Законом, – члени їхніх сімей та інші особи; страховальники; Пенсійний фонд; уповноважений банк; підприємства, установи, організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій.

А суб'єктами системи накопичувального пенсійного забезпечення є: особи, на користь яких здійснюється накопичення, включаючи перерахування внесків, та інвестування коштів (учасники); особи, які або від імені яких здійснюються перерахування внесків (вкладники); Накопичувальний фонд; недержавні пенсійні фонди; юридичні особи, які здійснюють діяльність із адміністрування недержавних пенсійних фондів, управління та зберігання пенсійних активів; страховики, які уклали договори страхування довічної пенсії з учасниками, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника; банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків (ч. 2, ст.3 Закону 2).

З аналізу існуючого досвіду, можна зазначити, що зараз в Україні найбільш розвинений та поширений перший рівень пенсійного забезпечення – солідарна система, далі за відповідним рейтингом йде – накопичувальна система пенсійного страхування, а система недержавного пенсійного забезпечення (третій рівень) – справа перспективи, на яку впливає безліч факторів, серед яких відсут-

ність довіри з боку більшості українського населення до недержавних відповідних структур.

Відносно особливостей регулювання відносин пенсійного забезпечення нормами конкретних галузей українського права, то беззаперечно вона належить адміністративному праву та трудовому праву.

Норми останнього визначають розмір заробітку і термін страхового стажу, досягнення певного віку, сукупність яких детермінує не тільки реалізацію права на пенсію, а й її гідний обсяг. Вони закріплюють випадки трудових відносин (наприклад, шкідливі умови праці), що надають можливість отримання певних різновидів пільгових пенсій.

Крім того, нормами трудового права забезпечуються окремі елементи соціального захисту працівника (наприклад, оплачувані відпустки або лікарняні).

На відміну від норм трудового права, яке вважається спеціальною галуззю вітчизняного права, у межах дії адміністративно-правової складової правової регламентації відносин пенсійного забезпечення як репрезентанта фундаментальної галузі права – формується відповідна модель (система) в основі якої покладена діяльність такого центрального органу виконавчої влади як ПФУ та регламентується виконання функцій державного управління у цій сфері. Зокрема, у рамках позитивного адміністративного процесу здійснюються різноманітні процедури та провадження щодо реалізації повноважень державних структур у питаннях оформлення документів стосовно призначення та виплати пенсій, реєстрації пенсійних справ, здійснення відповідного обліку та контролю, порядку перегляду нарахованих пенсій та ін.

Юрисдикційний адміністративний процес у нашій ситуації пов'язаний з процедурами проваджень у справах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності (п. 1 ч. 1 ст. 19 КАСУ), а також у справах про адміністративні правопорушення (ст. 165-1 «Порушення законодавства про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та 188-23 КУАП «Перешкоджання уповноваженим особам податкових органів, Пенсійного фонду України, фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування у проведенні перевірок»).

Після початку широкомасштабної агресії РФ, наприкінці лютого 2022 року в Україні почав діяти правовий режим воєнного стану передбачений Законом України «Про правовий режим воєнного стану» № 389-VIII від 12.05.2015 у ч. 2 ст. 20 якого зафіксовано, що в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України (в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції). Як можна помітити, серед наведеного переліку статей Основного Закону України відсутня ст. 46 української Конституції.

Під час триваючої війни в Україні суттєво збільшилась кількість ВПО, практичне гарантування прав яких передбачено у нормах Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» № 1706-VII від 20.10.2014. Зокрема у ч.3 ст.7 даного законодавчого акту передбачено, що громадянин пенсійного віку, особа з інвалідністю, дитина з інвалідністю та інша особа, яка пере-

буває у складних життєвих обставинах, яких зареєстровано внутрішньо переміщеними особами, мають право на отримання соціальних послуг відповідно до законодавства України за місцем реєстрації фактичного місця проживання такої внутрішньо переміщеної особи.

Особливості пенсійного забезпечення даної категорії осіб визначені поки що чинною (до 31.12.2025) постановою Кабінету Міністрів України № 637 від 05.11.2014 «Про здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам».

З 01.01.2026 набере чинності інша урядова постанова № 299 від 11.02.2025, якою затверджений Порядок виплати пенсій (щомісячного довічного грошового утримання) та здійснення страхових виплат за страхуванням від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, особам, які тимчасово проживають за межами України, або проживають на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України, або виїхали з тимчасово окупованих Російською Федерацією територій України та проживають на підконтрольній Україні території (далі – Порядок).

У п. 6 Порядку зазначено, що фізична ідентифікація одержувачів як процедура встановлення ідентифікаційних даних особи із документів, створених на матеріальних носіях, та/або електронних даних, у результаті виконання якої забезпечується однозначне встановлення фізичної особи, здійснюється органами Пенсійного фонду України або установою уповноваженого банку, в якій особа отримує пенсію (щомісячне довічне грошове утримання), страхові виплати.

До фізичної ідентифікації прирівнюється: авторизація в особистому електронному кабінеті на веб-порталі електронних послуг Пенсійного фонду України за допомогою віддаленого кваліфікованого електронного підпису “Дія. Підпис” (“Дія ID”), створеного за допомогою мобільного додатка Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (Дія); ідентифікація особи за допомогою відеоконференцз'язку, проведеного територіальним органом Пенсійного фонду України із дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, під час сеансу якого пред'являються документи, що посвідчують особу, відповідно до порядку, встановленого правлінням Пенсійного фонду України за погодженням із Мінсоцполітики та Мінцифри.

Як видно, поточне правове регулювання процедур виплати пенсійного забезпечення ВПО здійснюється за допомогою переважно адміністративно-правових норм та у форматі постанов КМ України з наступною деталізацією у документах ПФУ. Це надає можливість для оперативного корегування відповідної нормативно-правової бази, використовуючи при цьому різноманітні електронні сервіси для спрощення порядку ідентифікації та пришвидшення пред'явлення та обігу необхідних документів.

На підставі викладеного можна **констатувати**, що адміністративно-правова складова вітчизняного законодавства щодо пенсійного забезпечення ВПО у сукупності з нормами інших галузей права відіграє ключову, а в умовах дії правового режиму воєнного стану – вирішальну роль у належній організації та здійсненні державно-управлінських функцій соціальної підтримки та пенсійного обслуговування даної категорії громадян. Саме від вчасного та повного реагування на соціальні (зокрема й пенсійні) потреби ВПО з боку відповідних виконавчих структур державної влади, залежить не тільки подолання негативних випробувань війни цими громадянами, а й формування у них обґрунтованих сподівань на нормалізацію свого життя у післявоєнній Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біль М.М. Внутрішньо переміщені особи: виклики і загрози, вплив на соціальну інфраструктуру та політика підтримки. Науково-аналітична записка. НАН України. Державна установа «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України» Львів-2022. URL: <https://www.ird.gov.ua/irdp/e20220801.pdf2>. Марина Терюханова. Чисельність ВПО в Україні: скільки переселенців отримують допомогу. Факти. 19 серпня 2025. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20250819-chyselnist-vpo-v-ukrayini-skilky-pereselencziv-otrymuuyut-dopomogu/>
3. Пенсійне забезпечення: навч. посіб. І. А. Ветухова, Г. О. Яковлева, О. М. Ярошенко, за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2013. – 230 с.
4. Призначення пенсій відповідно до міжнародних договорів. 13 січня 2022. URL: <https://www.pfu.gov.ua/kv/218144-pryznachennya-pensij-vidpovidno-do-mizhnarodnyh-dogovoriv/>
5. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/IDPersons/GPUkrainian.pdf>
6. Галкін В.Л. Конституційно-правові засади пенсійного забезпечення внутрішньо переміщених осіб. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. №3. С. 75–82
7. Н. Я. Якимчук. Фінансово-правовий статус Пенсійного фонду України напередодні його перетворення. *Juris Europensis Scientia*. Випуск, 1, 2022. С. 88–94.

Дата першого надходження рукопису до видання: 14.08.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 18.09.2025
 Дата публікації: 26.09.2025